

UO‘K(UDC, УДК): 811.512.133’1

**O‘ZBEK MILLIY LINGVISTIK EKSPERTOLOGIYASINING NAZARIY
MASALALARI¹⁹****Musulmonova Kamola Xusniddin qizi**Alisher Navoiy nomidagi Toshkent
davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

3-bosqich doktoranti,

f.f.f.d. (PhD)

Toshkent, O‘zbekiston

Email: musulmonovakamola66@gmail.com

ORCID: 0009-0004-2999-4958

ANNOTATSIYA

Lingvistik ekspertiza borasidagi qarashlar o‘tgan asrning boshidayoq tilshunoslar diqqatini tortdi. Tildan amaliyotda jinoiy faktni ochuvchi dalil sifatida foydalanish mumkinligi ko‘pchilikni taajjubga soldi. Ammo endilikda tilning amaliy funksiyasi nechog‘lik yuqori ekanligi tobora o‘z isbotini topib bormoqda. Lingvistik ekspertologiya orqali har qanday chigal masalaga yechim topish, dalillarni aniqlashtirish, gumonlanuvchilar doirasini toraytirish imkoniyati paydo bo‘ldi. Galdagi vazifa esa har bir tilda o‘ziga xos lingvistik xususiyatlarni inobatga olgan holda milliy metodologiyani ishlab chiqishdir. Jumladan, o‘zbek milliy lingvistik ekspertologiyasi ham jahon jahon standartlarini inkor etmagan holda, milliy yondashuvlarni qamrab oladi. Shu boisdan o‘zbek milliy lingvistik ekspertologiyasi metodologiyasini ishlab chiqish, amaliyotga tatbiq etish sohaning o‘ta muhim va eng dolzarb masalalaridan biridir. Maqolada o‘zbek milliy lingvistik ekspertologiyasiga xos jihatlar, lingvistik ekspertologiya obyektini belgilash, qamrov doirasini aniqlash singari masalalar o‘rin oladi.

KALIT SO‘ZLAR

Lingvistik ekspertiza, ekspertiza, ekspertologiya, til, huquq, matn, dalil, lingvistik tahlil.

Received: February 9, 2026**Accepted:** February 18, 2026**Available online:** May 10, 2026

¹⁹ **For citation (Iqtibos keltirish uchun, для цитирования):**

Musulmonova K. O‘zbek milliy lingvistik ekspertologiyasining nazariy masalalari.// Komparativistika (Comparative Studies). — 2026. — Vol.3, № 3(11) — B. 217-227.

**THEORETICAL ISSUES OF UZBEK NATIONAL LINGUISTIC
EXPERTISE****Musulmonova Kamola Khusniddin qizi**Tashkent State University of Uzbek
Language and Literature named after Alisher Navoi

3rd year doctoral student,

PhD

Tashkent, Uzbekistan

Email: musulmonovakamola66@gmail.com

ORCID: 0009-0004-2999-4958

ABSTRACT

The concept of linguistic expertise began to attract the attention of linguists as early as the beginning of the last century. The possibility of using language as evidence to uncover criminal facts in practice surprised many. However, it is now becoming increasingly evident just how significant the practical function of language is. Through linguistic expertology, it has become possible to find solutions to any complex issue, clarify evidence, and narrow the circle of suspects. The next task is to develop national methodologies that take into account the specific linguistic characteristics of each language. In particular, Uzbek national linguistic expertology also incorporates national approaches without rejecting world standards. Therefore, developing the methodology for Uzbek national linguistic expertology and implementing it in practice is one of the most critical and urgent issues in the field. This article will cover such matters as the specific aspects of Uzbek national linguistic expertology, defining the object of linguistic expertology, and determining its scope.

KEYWORDSLinguistic expertise, expertise,
expertise, language, law, text,
evidence, linguistic analysis.

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ УЗБЕКСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ
ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ****Мусулмонова Камола Хусниддин кызы**Ташкент Государственный университет
узбекского языка и литературы имени Алишера Навои

докторант 3 курса,

PhD, Ташкент, Узбекистан

Э-почта: musulimovakamola66@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-2999-4958

АННОТАЦИЯ	КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА
<p>Идеи, связанные с лингвистической экспертизой, привлекли внимание языковедов ещё в начале прошлого века. Многих удивила возможность использования языка на практике в качестве доказательства, раскрывающего факт преступления. Однако в наши дни практическая функция языка находит всё больше подтверждений. Благодаря лингвистической экспертологии появилась возможность находить решение самых запутанных вопросов, уточнять доказательства и сужать круг подозреваемых. Очередной задачей является разработка национальной методологии с учётом лингвистических особенностей каждого языка. В частности, узбекская национальная лингвистическая экспертология, не отрицая мировых стандартов, охватывает и национальные подходы. Поэтому разработка методологии узбекской национальной лингвистической экспертологии и её внедрение в практику является одной из важнейших и актуальнейших задач данной области. В статье рассматриваются такие вопросы, как характерные аспекты узбекской национальной лингвистической экспертологии, определение её объекта и сферы охвата.</p>	лингвистическая экспертиза, экспертиза, экспертиза, язык, право, текст, доказательства, лингвистический анализ.

KIRISH

Sud-huquq tizimida konfliktli matnlarni lingvistik ekspertiza qilish matnni lingvistik tahlil qilishdan farq qiluvchi jarayon. Lingvistik tahlil matnga lingvistik bilimlar orqali munosabat bildirishni ifodalasa, lingvistik ekspertiza obyektini aynan sud jarayonidagi konfliktli matn sanaladi. Mavjud nazariy bilimlar amaliyotga tatbiq etilib, ekspert tomonidan umumlashmalar hosil qilinadi. Har qanday matn ham lingvistik ekspertiza o'tkazish obyektini bo'la olmaydi. Og'zaki ko'rinishdagi matnlar, telefon yozishmalari, audio va video xabarlar, favqulodda qo'ng'iroqlar, turli irqiy kamsitish, haqorat, obro'sizlantirish, tashviqotlarga qaratilgan ommaviy murojaatnomalar bo'lishi mumkin. Yozma matnlar ko'lami esa biroz kengroq.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Lingvistik ekspertizaning shakllanishi va amaliyotga tatbiqini A.N.Baranov, Y.A.Belchikov, M.V.Gorbanevskiy, I.V.Jarkov, Y.N.Bondarenko, K.I.Brinev o'z ishlarida tavsifladi. Haqorat bilan bog'liq holatlarda lingvistik ekspertizalar tasnifi N.D.Golev, Y.I.Galyashina tomonidan amalga oshirildi. Jahonda ijtimoiy tarmoq xabarlarini va anonim xatlarni lingvistik ekspertiza qilish tamoyillari M.Kultxard, Tim Grant, Nicola-Jan Smit tomonidan ishlab chiqildi. Kriminalistik vaziyatlarda lingvistik ekspertizani tashkil etish masalalari Andrea Nini, Jon Olsson tadqiqotlarida yoritildi.

O'zbek tilshunosligida tilning turli sohalaridagi tatbiqi, voqelanishining bevosita sud bilan bog'liqligi xususida Sh.Iskandarova, S.Hasanov, Sh.Shahobiddinova, X.Hayitov tomonidan tadqiqotlar yaratildi. Yurisprudensiya va lingvistika fanlari munosabati, terminologiyasi bo'yicha R.Sharopova, O.Tursunova, G.G'ulomova, Sh.Ko'chimov, M.Qosimova, L.Karimova ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishgan. Sud nutqi va leksikasi masalasi Q.Mo'ydinov, A.Saidov ishlarida asoslab berildi. Yuridik hujjatlarni lingvistik bilimlar asosida tahlil qilish xususida K.N.Qayumova tadqiqot ishlarini olib bordi. Ushbu tadqiqotlar til va huquqning bog'liqligidagi muayyan muammoli masalalarni yechishda dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Jahonda lingvist-ekspertlarning turli muammoli masalalardagi roli yuzasidan aniq yondashuvlar belgilangan. Xususan, ular o'z oldilariga jargon atamalarining bahsli ma'nosi bilan bog'liq masalalarni hal qilish, bir ma'ruzachining boshqasining hissasiga ta'sir qilish darajasini sharhlash kabi keng ko'lamlil vazifalarga duch kelishadi. shaxsning til bilimi yoki suhbatdoshi aytayotgan gapning mazmunini tushungan yoki tushunmaganligi haqida fikr lingvist-ekspertlar duch keladigan eng keng tarqalgan lingvistik muammolardan biri bu matn yoki matn yozish uchun mas'ul bo'lgan muallif(lar)ni aniqlashdir, bu jarayon keng tarqalgan Lingvistik profillash orqali muallifni aniqlash deb ataladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Lingvistik ekspertizaning to'la mohiyatini asoslashda jahonda turli nazariyalar mavjud. "Lingvistik ekspertiza nima?" degan

savolga javob berishning yana bir usuli bu tilshunoslikning huquqiy savollar va masalalarga tatbiq etilishi sifatida qarashdir. Bu ham foydali boshlanish nuqtasidir, lekin barcha javoblar singari u nomukammal va faqat ko'proq savollarni rag'batlantirish uchun xizmat qiladi. Masalan, "tilshunoslikning qo'llanilishi" nimani anglatadi? Lingvistik ekspertiza tilshunoslikning ilovasi yoki qisqacha aytganda, amaliy tilshunoslik fani deb atalganda, qo'llaniladigan so'z, masalan, amaliy statistika iborasi bilan bir xil ma'noda qo'llanilishi shart emas. muayyan fanni shu fan amaliyotiga asoslovchi nazariya sifatida ham baholash holatlari mavjud. (Mo'ydinov Q., 2019, 149) Lingvistik ekspertiza, to'g'rirog'i, lingvistik bilimlarni ma'lum bir ijtimoiy muhitga, ya'ni huquqiy forumga tatbiq etishdir. Keng ma'noda shuni aytishimiz mumkinki, lingvistik ekspertiza til, jinoyat va huquq o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik bo'lib, bu yerda qonun huquqni qo'llash, sud ishlari, qonunchilik, nizolar yoki qonun hujjatlarini ko'rib chiqish, hatto faqat ba'zi bir qonun buzilishi yoki mumkin bo'lgan nizolarni o'z ichiga oladi. (Ko'chimov Sh., 1995, 69) Malkolm Kultxard va Alison Jonson tadqiqotlari bevosita huquqshunoslik va lingvistika munosabatini asoslash va shuning negizida lingvistik ekspertizaning chegarasini aniqlashga qaratilgan. (Coulthard M., 2014, 41) Yuqoridagi fikrlar ham ushbu tadqiqotchilar izlanishlarining muhim xulosalaridan biri ekanligini ko'rsatadi. O'z nazariyalarini asoslashda Malkolm Kultxard yuridik tilshunoslikni uch tadqiq sohasiga ajratib ko'rsatadi:

a) yozma huquqiy matnlar tili: bu yerda tilshunoslarni ko'plab huquqiy matnlarni ifodalovchi yashirin lug'at, murakkab grammatika va kamdan-kam uchraydigan tinish belgilari qiziqtiradi va natijada o'quvchilar ushbu matnlar bilan bog'liq muammolarga duch kelishadi. Bu belgilar yashirin so'zlashuv kodlari, jinoyatni tashish vositasi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ushbu kodlarni ochish esa lingvist-ekspert zimmasidagi vazifalardan biri sanalaadi.

b) sud jarayonining og'zaki tili: Bunda tilshunoslar politsiyaning gumon qilinuvchilar bilan suhbatlari mohiyatini, sudlarda o'zaro munosabatlarni tartibga soluvchi maxsus qoidalarni, guvohlar uchun yaratilgan muammolarni va tilni bilmaydiganlar duch keladigan qiyinchiliklarni o'rganadilar. Odatda bunda guvoh va gumonlanuvchilarning mimikasi, haqiqat yoki yolg'onlik faktorini baholash ham ekspert zimmasiga tushadi. Bu esa ekspertning kamida psixolingvist ham bo'lishi lozimligini asoslaydi.

v) ekspert tahlil qiluvchi tilshunos sifatida: Bunda tilshunoslar raqobatdosh tovar belgilarining chalkashligi, hujjatlarning muallifligi, so'zlar va iboralarning ma'nosi va boshpana so'raganlarning kelib chiqish joyi to'g'risida fikrlarini bildiradilar.

Ko'rinib turibdiki, jahonda lingvistik ekspertologiya juda keng sohani qamrab oladi. Shuningdek, endilikda asosiy e'tibor mualliflik identifikatsiyasini amalga

o'shishga qaratilmoqda. Maxsus dasturlar yordamida muallifni tanib olish, ovozni identifikatsiyalash orqali gumonlanuvchilar doirasini toraytirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Jahonda lingvistik ekspertologiyaning umumiy yondashuvlarini quyidagicha belgilash mumkin, Jon Olsson va Robert Shuy tomonidan tadqiq etilgan "til jinoyatlari" sifatida ta'riflangan aynan qotillik bilan bog'liq holatlarda yozma matnlarni solishtirish, guvohlar va gumonlanuvchilar nutqini lingvistik tahlil qilish orqali masalaga yechim topishga qaratilgan mualliflik identifikatsiyasi. Ikkinchidan Malkolm Kultxatrd, Tim Grant, Alison Jonson tomonidan amalga oshirilgan murakkab statistik tahlillar, SMS-yozishmalar, hujjatlar va dalillar bilan ishlashga qaratilgan lingvokonfliktologiya sohasi. Ushbu ikki jihat keng aspektda til va huquq munosabatini kriminal vaziyatlar uchun asoslash vazifasini bajaradi.

Tahlil va natijalar. Ekspertizalar inson faoliyatining boshqa sohalarida ham bo'ladi. Xususan, savdo matnlari, qonun loyihasi, xatshunoslik ekspertizasi, reklama matnlari ekspertizasi va shu kabilarni aytish mumkin. Bularning barchasida lingvistik ekspertiza ishtirok etadi. Xususan, rus lingvistik ekspertologiyasida lingvistik ekspertiza o'tkazish uch asosiy turga ajratiladi:

- 1) "anonimik holatlarida matn muallifi haqida ma'lumot tashuvchi sifatida leksik va grammatik birliklarni o'ziga xos xususiyatlariga ko'ra tahlil qilish (muayyan hududga taalluqli axborotni o'zida ifodalashiga ko'ra);
- 2) konfliktli matnni ekspressivlik va emotsionallik kategoriyasiga muvofiq tahlil qilish orqali jamiyat ongiga ta'siri (ijobiy/salbiy)ni baholash;
- 3) inson faoliyati mahsuli sifatida turli savdo markalari, domen nomlarini ekspertiza qilish".

Ingliz lingvistik ekspertologiyasida ("*forensic linguistics*") lingvistik ekspertiza o'tkazish asoslari quyidagicha belgilanadi:

- 1) matnlarda plagiatlik holatlarini aniqlash bo'yicha matnni kompleks tahlil qilish (nafaqat ilmiy matnlar, balki intellektual mulkning matn bilan bog'liq barcha turlariga aloqador);
- 2) savdo markalari nomlanishi bo'yicha ziddiyatli holatlarni tahlil qilish;
- 3) matn avtorizatsiyasi masalasini turli ziddiyatli holatlarda tahlil qilish (guvoh bergan ko'rsatma o'ziga tegishlimi yoki ijtimoiy buyurtma mahsuli; qo'lyozma matn, imzo gumon qilingan muallifga tegishlimi yoki yo'qmi; ziddiyatli matnning turli belgilar (yosh, jins, hududiy xoslanish) asosida muallifini aniqlash haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish.

Lingvistik ekspertizaga obyekt bo'luvchi materiallarni quyidagi tartibda ajratib chiqish mumkin:

“1-jadval.

Lingvistik ekspertiza o‘tkazish jarayonida obyekt bo‘luvchi matnlar”

№	Ovozli	Bosma	Qo‘lyozma	OAV va ijtimoiy tarmoq
1.	Diktofon orqali yozib olingan xabarlar	SMS-yozishmalar, anonim xatlar	Imzolar	e-mail xabarlar
2.	Telefon muloqotlari	Pochta orqali yuborilgan xatlar	Qo‘lyozma anonim xatlar	Tvit, kommentlar
3.	Tasodifiy kameralarda saqlangan ovozli xabarlar	Guvoh, gumonlanuvchi ko‘rsatmalari	Qo‘lyozma intellektual mulk obyektlari	Ijtimoiy tarmoq orqali uzatilgan xabarlar(Telegram, WhatsApp, Viber)
4.	Og‘zaki muloqot, siyosiy nutqlar	Ashyoviy dalil vazifasini bajaruvchi matnlar	Qo‘lyozma shikoyat xatlari	Gazeta, jurnal matnlari
	Og‘zaki tarzidagi guvoh, gumonlanuvchi ko‘rsatmalari	Nomlar(tashkilot, firma, kafe, restoran va boshqalar)	Qo‘lyozma guvoh, gumonlanuvchi ko‘rsatmalari	Reklama matnlari

Yuqorida keltirilgan ma’lumotlarni inobatga olgan holda, lingvistik ekspertizaning predmeti – tilning amaliy funksiyasini yurisprudensiya, xususan, kriminalistikaga tatbiq etish jarayonida aniqlangan faktik materiallar va munozaraga sabab bo‘luvchi konfliktli holatlar deyish mumkin. Turli tipdagi anonim xatlar, konfliktli matn turlari lingvistik ekspertiza o‘tkazishda obyekt vazifasini bajaradi. Lingvistik ekspertizani og‘zaki yoki yozma ko‘rinishdagi nutqni protsessual tartibga solishda dastak vazifasini bajaruvchi vosita deyish ham mumkin. O‘z navbatida, lingvistik ekspertiza qilish mutaxassisdan chuqur bilim va malaka talab qiladi. Bunda yuridik, lingvistik bilimlar bilan bir qatorda, psixologik bilimlarga ham ehtiyoj tug‘iladi.

Til o‘ziga xos yirik tuzilishga ega bo‘lgan sistema va unda mavjud imkoniyatlar, o‘ziga xos jihatlar ko‘p. Shu sababdan uni anglash va o‘z o‘rnida to‘g‘ri talqin qila olish biroz murakkab jarayon. Nutqda esa turli nozikliklar, qochirimlar yoki ironiya o‘z aksini topadi. Nutq aktini tahlil qilish orqali lingvist-ekspert muallif, uning kommunikativ maqsadi, nutqning pragmatik mazmuni va shaxsning psixologik holati haqida tushuncha hosil qilishi, umumiy xulosa berishi mumkin. Lingvistik ekspertiza ziddiyatli matnlarda uchrovchi kichik belgilarni umumiy belgiga yetkazish uchun mo‘ljallangan jarayon. Lingvistik ekspertiza yordamida o‘z isbotini topishi shart bo‘lgan tergov jarayonidagi dalillar tahlil

qilinadi. Muayyan konfliktli matnning asl mohiyatini asoslashda uning lisoniy komponentini tahlil qilish orqali yakuniy xulosalash lingvistik ekspertiza orqali amalga oshiriladi.

Matnni o'rganish, uning tub mohiyatini tushunish va talqin etish uchun chuqur bilimlar majmuyi talab etiladi. Muayyan matnni maxsus filologik bilimlarsiz tahlil qilish, umumiy xulosa chiqarish va uning mohiyatini ochish mumkin emas. Ayniqsa, ziddiyatli matnlarda umumiy baho berish, matndagi so'zlarning qiymat darajasini aniqlash matn mohiyatini yoritishga xizmat qiladi. Matn deyilganda, badiiy asarlar matnigina emas, balki yuridik matnlar ham ko'zda tutiladi. Istalgan turdagi yuridik matnlarning xoh og'zaki, xoh yozma ko'rinishi bo'lsin, mohiyatini yoritish lingvistik ekspertiza o'tkazish orqali kechadi.

Rus lingvistik ekspertologiyasida matn va uni sharhlash, ekspertizadan o'tkazish masalasiga ancha ilgari qo'l urilgan. Sud jarayonida guvohlarning ko'rsatmalari, ayblanuvchi, gumondorning nutqini baholash, aytilgan fikrning ijtimoiy xavflilik yoki xavfsizlik darajasini aniqlash ehtiyoji o'laroq lingvistik ekspertiza yuzaga keldi. O'zbek yozma matnlarini lingvistik ekspertizadan o'tkazishda etnik xoslik, mentalitet kabi jihatlar yaqqol bo'rtib turadi. Boisi turli vulgar unsurlari, evfemik vositalar o'zbek yozma matnlarida baho darajasi jihatdan bir-biridan farq qiladi. Ayrim vulgar unsurlarning ijtimoiy xavflilik darajasi yuqori bo'lsa, ayrimlarida esa muallifning jismoniy, emotsional va axloqiy sifatlaridan kelib chiqqan holda qo'llanadi va bu ijtimoiy xavfli deb baholanmaydi.

Qonunchilikda haqorat, obro'sizlantirish, sha'niga putur yetkazish kabi holatlarga nisbatan ma'muriy jazo chorasi qo'llanadi. "Ma'muriy jazo javobgarlikka tortish chorasi, u ma'muriy huquqbuzarlik sodir etgan shaxsni qonunlarga rioya etish va ularni hurmat qilish ruhida tarbiyalash, shuningdek, ana shu huquqbuzarning o'zi tomonidan ham, boshqa shaxslar tomonidan ham yangi huquqbuzarlik sodir etilishining oldini olish maqsadida qo'llanadi." [O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks. 1994] Ma'muriy huquqbuzarlikning (xususan, haqorat, obro'sizlantirish kabi) turli ko'rinishlarida huquqbuzarlik sodir etganlik uchun turli tartibda ma'muriy jazo choralari qo'llanishi mumkin. Ammo shuni unutmaslik kerakki, jazo har doim ham muammoning to'la bartaraf etilishi omili bo'lib xizmat qilmaydi. Ayniqsa, haqorat darajasini belgilash, uni qonuniy asoslash masalasi turgan bir vaqtda, bunday holatga qat'iy jazo tartibini sud hukmi orqaligina belgilash o'rinsiz. Sababi huquqiy matnlar ham xuddi badiiy asarlarda bo'lgani kabi o'ziga xos tuzilishga ega bo'ladi va u alohida qismlarga ajraladi. Bunday matnlar nutq muallifining ruhiyati, maqsadi, estetik qarashini umumlashtirgan holda mutlaqo pragmatik dasturini aks ettiradi. Matnni lingvistik ekspertiza qilish jarayonida ana shunday tarkibiy qismlarga ajratish ham yetakchi omillardan biri, bunda unsurlarning aniq muvofiqlashtirilishi, rasmiy-ishbilarmonlik

uslubi talablariga mos keladigan kombinatsiyasi, stereotip va sxematikligi hujjatdagi noaniqlik, nomuvofiqlikdan qochishga imkon beradi. K.I.Brinev fikriga ko‘ra, sud-lingvistik ekspertizasida ekspertga qo‘yilgan savollardan kelib chiqadigan holda haqiqat/yolg‘onlikning mavjud/mavjud emaslik kabi jihatlari tekshiriladi.(Brinyev K., 2010, 62) A.N.Baranovga ko‘ra esa haqorat qilishning jinoiy javobgarlik ekanligi shubha ostiga qo‘yiladi. (Baranov A., 2007, 592) Bizningcha, haqorat qilish, tuhmat qilish, obro‘sizlantirish kabi holatlarning ijtimoiy xavflilik darajasiga ko‘ra jinoyat yoki huquqbuzarlik sifatida baholash uchun asos zarur.

XULOSA

Umumiy nuqtayi nazardan olib qaraganda, haqorat – ijtimoiy xavflilik darajasi yuqori/o‘rta darajada bo‘luvchi huquqbuzarlik. Bunda ma‘naviy zarar yetkazish omillari yuqori ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda haqorat bilan bog‘liq holatlar fuqarolik sudida ko‘rib chiqilishi va jazo chorasi tayinlanishi mumkin. Ushbu mulohazalar orqali lingvistik ekspertizaning maqsadi masalasi biroz oydinlashadi. Yuqorida ta‘kidlangan fikrlardan xulosa chiqarish orqali lingvistik ekspertizaning maqsadi nimadan iborat degan savolga javob topish mumkin. Sud-lingvistik ekspertizasining maqsadi maxsus filologik bilimlarga asoslanib, muayyan bir vaziyatda isbotlanadigan holatlarni aniqlashdan iborat. Bunda lingvistik ekspertologiya oldida turgan amaliy muammolarni hal qilishda ekspert uchun zarur bo‘lgan maxsus bilimlarni chuqurlashtirish ko‘zda tutiladi. Lingvistik ekspertologiyada o‘zbek tilidagi yozma matnlar, ziddiyatli nutq vaziyatlari, qonuniy matnlar, til va qonun birlashmasidagi boshqa hodisalar hamda ularning amalda bajarilishini aniqlashtirish va oydinlik kiritish maqsad qilib qo‘yiladi. O‘zbek tilshunosligida yozma, og‘zaki nutqning sotsiolingvistik, pragmatik va pragmalingvistik, psixolingvistik xususiyatlariga doir tadqiqotlar yaratilgan. Bu esa, o‘z navbatida, o‘zbek yozma matnlarini lingvistik ekspertizadan o‘tkazishning o‘ziga xos jihatlarni aniqlash, asoslash uchun poydevor bo‘lib xizmat qiladi. Lingvistik ekspertiza orqali lingvist-ekspertning vakolat chegaralari aniqlanadi va yechilishi kerak bo‘lgan masalalarga yechim topiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Баранов А.Н. Лингвистическая экспертиза текста теория и практика (Текст): учеб. Пособие / А.Н.Баранов. – М.Флинта Наука, 2007. –592с.
2. Бринев К.И. Теоретическая лингвистика и судебная лингвистическая экспертиза. Автореф. Диц. Филол.наук. – Кемерово, 2010. –62с.
3. Coulthard M. and Johnson A. Introduction to forensic linguistic.book. – French.: Montchrestien, 1990. – P. 412

4. Cornu Gerard. Linguistique juridique (Domat droit privé) (French Edition) . – French.: Montchrestien, 1990. – P. 412
5. Кўчимов Ш.Н. Ўзбекистон Республикаси қонунларининг тили. Филол. фанлари номзоди дис. ... автореф. – Тошкент, 1995. – Б 49.
6. Мўйдинов Қ.А. Ўзбек тили суд нутқи лексикаси: Филол. фан. бўйича фалс. докт. (PhD) ... дисс. – Тошкент, 2019. – 145 б.
7. Ҳайитов Х. Қонун ижодкорлигида юридик лингвистиканинг ўрни ва ахамияти. Юридик фан. ном... дисс. –Т.: 2011. – Б. 206.
8. Musulmonova K.X. O‘zbek tili yozma matnlarini lingvistik ekspertiza qilish jarayoni, bosqichlari va metodlari. Filol.Fan.dok...dis (PhD)-. Qo‘qon-2022. –B. 14
9. Ўрозов Ж.Н. Ўзбек тилининг лингвокриминалистик тадқиқи.Филол.фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. - Т.:2022. – Б 16
10. Murtazayev A.O. Ilmiy matndagi sodda darak gaplar mazmuniy o‘xshashlik darajalarini aniqlashning lingvistik asoslari. Filol.Fan.dok...dis (PhD)-. Qo‘qon-2022. –B. 22
11. To‘rayeva D. O‘zbek tilidagi shaxsiy yozishmalarda noadabiy unsurlarning hududiy xoslanishi: Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2022. -B. 46
12. Yoqubova S.B. Lingvistik ekspertizada xatlarning shaxs yoshiga xos xususiyatlarini aniqlash. Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2023. -B. 34
13. Hotamova G.S. o‘zbek tilidagi shaxsiy yozishmalarda ayollar nutqining xususiyatlari. Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2023. -B. 11
14. Svartvik Jan. The Evans statements. A case for forensic linguistics. – AU.: Gothoburgensis, 1968. – P. 36
15. Nicola-Jane Smith. A stylistic analysis of written language behaviour with practical application to anonymous threat letters. Doctor of Philosophy: Autoref. ... diss. Psychology Department University Of Surrey September, 1996. – P. 334.
16. Olsson, J. (2004) Forensic Linguistics: An introduction to language, crime and the law, London: Continuum.
17. Grant, T.D. (2005) Authorship Attribution in a Forensic Context, unpublished PhD thesis, University of Birmingham.
18. 22.09.1994. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi

REFERENCES

1. Баранов А.Н. Лингвистическая экспертиза текста теория и практика (Текст): учеб. Пособие / А.Н.Баранов. – М.Флинта Наука, 2007. –592с.
2. Бринев К.И. Теоретическая лингвистика и судебная лингвистическая экспертиза. Автореф. Диц. Филол.наук. – Кемерово, 2010. –62с.

3. Coulthard M. and Johnson A. Introduction to forensic linguistic. book. – French.: Montchrestien, 1990. – P. 412
4. Cornu Gerard. Linguistique juridique (Domat droit privé) (French Edition) . – French.: Montchrestien, 1990. – P. 412
5. Кўчимов Ш.Н. Ўзбекистон Республикаси қонунларининг тили. Филол. фанлари номзоди дис. ... автореф. – Тошкент, 1995. – Б 49.
6. zМўйдинов Қ.А. Ўзбек тили суд нутқи лексикаси: Филол. фан. бўйича фалс. докт. (PhD) ... дисс. – Тошкент, 2019. – 145 б.
7. Ҳайитов Х. Қонун ижодкорлигида юридик лингвистиканинг ўрни ва аҳамияти. Юридик фан. ном... дисс. –Т.: 2011. – Б. 206.
8. Musulmonova K.X. O‘zbek tili yozma matnlarini lingvistik ekspertiza qilish jarayoni, bosqichlari va metodlari. Filol.Fan.dok...dis (PhD)-. Qo‘qon-2022.–B. 14
9. Ўрозов Ж.Н. Ўзбек тилининг лингвокриминалистик тадқиқи.Филол.фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. - Т.:2022. – Б 16
10. Murtazayev A.O. Ilmiy matndagi sodda darak gaplar mazmuniy o‘xshashlik darajalarini aniqlashning lingvistik asoslari. Filol.Fan.dok...dis (PhD)-. Qo‘qon-2022. –B. 22
11. To‘rayeva D. O‘zbek tilidagi shaxsiy yozishmalarda noadabiy unsurlarning hududiy xoslanishi: Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2022. -B. 46
12. Yoqubova S.B. Lingvistik ekspertizada xatlarning shaxs yoshiga xos xususiyatlarini aniqlash. Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2023. -B. 34
13. Hotamova G.S.o‘zbek tilidagi shaxsiy yozishmalarda ayollar nutqining xususiyatlari. Fil. fan.fal.dok. (PhD) diss. – Qo‘qon, 2023. -B. 11
14. Svartvik Jan. The Evans statements. A case for forensic linguistics. – AU.: Gothoburgensis, 1968. – P. 36
15. Nicola-Jane Smith. A stylistic analysis of written language behaviour with practical application to anonymous threat letters. Doctor of Philosophy: Autoref. ... diss. Psychology Department University Of Surrey September, 1996. – P. 334.
16. Olsson, J. (2004) Forensic Linguistics: An introduction to language, crime and the law, London: Continuum.
17. Grant, T.D. (2005) Authorship Attribution in a Forensic Context, unpublished PhD thesis, University of Birmingham.
18. 22.09.1994. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi